

اتفاقی که باید می افتاد

مصاحبه با دست‌اندرکاران زرنگار تحت ویندوز

آگهی‌هایی که از زرنگار تحت ویندوز دیده بودم همیشه برایم گنگ بود؛ آیا این «موسسه فرهنگی نرم‌افزاری سینا» همان «نرم‌افزاری سینا» است؟ زرنگار تحت ویندوز چیست؟ چه ارتباطی به Word دارد؟ و این پرسش‌ها، که مختص به من نبود، باعث شد که سراغ دست‌اندرکاران موسسه فرهنگی نرم‌افزاری سینا برویم و درباره کم و کیف موضوع از آن‌ها پرس و جو کنیم. سوالات ما را آقایان عباسی مدیر عامل نرم‌افزاری سینا پیوند و نژادی یکی از مسئولین مؤسسه فرهنگی نرم‌افزاری سینا پاسخگو بودند.

این‌ها گروهی هم به ساختن قلم‌ها، نوشتن کتب راهنما و... مشغول بود. برخلاف شایعاتی که وجود داشت، زرنگار یک محصول ایرانی بود و منبع خارجی نداشت. البته هر برنامه‌ای ممکن است هنگام طراحی و تولید از برنامه‌های مشابه سرمشق بگیرد. من کارم را در سال ۱۳۶۹ در سینا آغاز کردم و در بخش پشتیبانی مشغول شدم. آن زمان هنوز زرنگار وجود نداشت، یک برنامه بانک‌اطلاعاتی بود که مشتریان خودش را داشت (به نام بانک سینا)، درکنار نرم‌افزارهایی مانند پیشکار و سایه. پس از گذشت مدتی مدیریت بخش آموزش و پشتیبانی را به عهده گرفتم. تصور می‌کنم که زندگی نرم‌افزار بدون پشتیبانی بسیار سخت است، پشتیبانی منتقل‌کننده نیازهای مشتری و مشکلات به بخش فنی است. می‌توان گفت که یکی از اصلی‌ترین عوامل رشد زرنگار پشتیبانی مناسب آن بود. در سال‌های ۷۳-۱۳۷۲ حداقل پانزده نفر در بخش پشتیبانی و آموزش شرکت سینا مشغول بودند. کم‌کم کارکنان بیشتری به این بخش اختصاص داده شد. خصوصاً در زمان اوج‌گیری زرنگار. اما بعد از سال ۱۳۷۶، این بخش کوچک‌تر و هر روزی که گذشت فروش زرنگار کم‌تر و کم‌تر شد. مدیریت نرم‌افزاری سینا صلاح را بر آن دید که روند توسعه زرنگار متوقف شود، در حال حاضر نرم‌افزاری سینا پیوند در حال کار روی نرم‌افزار مالی «پیوند» است.

در کنار زرنگار، کلک نیز نرم‌افزار موفق بود که حتی در نمایشگاه‌های خارجی هم تحسین شد. کلک تحت ویندوز ۳.۱ کار می‌کرد، این تنها نرم‌افزار تحت ویندوز نرم‌افزاری سینا بود. اما کلک هم عاقبت، برای این که وابسته به ویندوز ۹۵ سینا شده بود، به بن‌بست خورد (این مانعی برای فروش خارجی آن نیز بود). شاید کمتر کسی بداند که نرم‌افزاری سینا روی نسخه زرنگار تحت ویندوز هم کار کرد، و در نمایشگاهی هم آن را

عباسی: نسخه تحت داس زرنگار در راستای جایگزین کردن چاپگر لیزری به جای گارسه‌های حروف سربی پدید آمد. نسخه اولیه آن با نسخه‌های بعدی خیلی تفاوت داشت، چون موقع نوشتن نسخه اول هیچ تصویری از نیاز و خواسته بازار نداشتیم. فقط برنامه واژه‌پرداز ساده‌ای بود که با یکی دو قلم، امکان چاپ حروف فارسی را در اختیار کاربر می‌گذاشت. پس از آماده‌شدن نسخه اول، آن را در اختیار چند دست‌اندرکار گذاشتند تا از قوت و ضعفش آگاه شوند. نسخه دوم تفاوت زیادی با اولین نسخه داشت و با معرفی به مخاطبانی چون ناشرها و اعضای صنف چاپ، فروش آن هم بالا گرفت. شاید بتوان گفت که کار جدی زرنگار از سال ۱۳۷۲ تا ۱۳۷۶ بود، اوج کار هم سال‌های ۵-۱۳۷۴ بود.

استقبال از زرنگار نسبت به برنامه‌های مشابه بیشتر بود. شاید علت‌های اصلی این موفقیت قلم‌های متنوع و زیبا، آسانی کاربرد، توجه به نیاز بازار و پشتیبانی و آموزش مناسب بود. یکی از تاکیدهای شرکت، تبلیغ دهان به دهان بود؛ ما به کسانی که کاربر زرنگار بودند می‌گفتم که اگر از برنامه راضی‌اند به دیگران توصیه‌اش کنند.

اما با رواج سیستم‌عامل ویندوز، فروش زرنگار هم افت کرد. همچنین در نظر داشته باشید که بازار ظرفیتی محدود دارد، من تصور می‌کنم که بازار زرنگار اشباع شد. ممکن است کسی بگوید که امکان انتقال بر سکوی ویندوز، بستن صفحه‌های نشریات و... به زرنگار اضافه نشد، اما توجه داشته باشید که توصیف‌های مذکور، مشخصات نرم‌افزار دیگری هستند، به غیر از زرنگار. زرنگار کاربر خاص با توقعات خاص داشت. علل مختلفی باعث شد که زرنگار تحت ویندوز در آن زمان ارائه نشود، به هر حال یک شرکت همیشه به یک حالت و یک وضع نیست. زرنگار توسط یک تیم، طراحی و برنامه‌نویسی می‌شد. در کنار

**زرنگار تولدی
داشت،
بالندگی‌ای و
رکودی. این
اتفاقی بود که
باید می‌افتاد و
افتاد.**

بعد از یک بررسی طولانی به این نتیجه رسیدیم که کار را باید بر Word بنا کرد. نتیجه این شد که زرنگار تحت ویندوز روی برنامه Word سوار شد.

نمایش داد. قرار بود این نسخه مستقل از نوع ویندوز باشد، اما این نرم افزار هیچ گاه عرضه نشد (این پروژه جدا از نرم افزاری است که اکنون موسسه فرهنگی سینا عرضه می کند).

علل عدم ادامه زرنگار سوالی است که خیلی با آن مواجهیم. به نظر من شرکت های نرم افزاری به شکل کم نظیری وابسته به تک تک افراد برنامه ساز و برنامه نویس هستند. هنگامی که کسی از این گروه شرکت جدا می شود، ضربه مهمی به آن می خورد، این مساله در تمام دنیا همین طور است. همچنین در دوره تب مهاجرت به کانادا نیروهای خوبی را از دست دادیم. مساله دیگر مسائل امنیتی و رازهای یک نرم افزار است. هنگامی که یک برنامه نویس جدید را جذب می کنید، سخت است که تمام کد منبع برنامه را برایش افشاء کنید، شاید فردا سوء استفاده ای صورت گیرد. عدم انتقال صحیح اطلاعات و علم در فرهنگ کاری ما یک علت مهم دیگر است. حکایت تکراری آمادگی کم ایرانیان برای کار گروهی هم که جای خودش را دارد.

اما جدا از این ها من به نوعی تقدیر هم در این قضیه معتقدم؛ زرنگار تولدی داشت، بالندگی ای و رکودی. این اتفاقی بود که باید می افتاد و افتاد. خیلی نمی توان در علل و عوامل پنهان و آشکار آن کندوکاو کرد، در واقع قضیه به این پیچیدگی نیست. تقدیر این طور بوده دیگر!

خوب است که شما با دکترو صنعتی هم صحبت کنید و فکری را که منجر به این تصمیم شد (عدم ادامه زرنگار)، از ایشان بپرسید؛ به هر حال ایشان حرف آخر را می زد و سال ها نامش قرین زرنگار و نرم افزاری سینا بود. اما من فکر نمی کنم که ویندوز ۹۵ به سینا ضربه زده باشد، همکاران برنامه نویس ما اهل چالش بودند و مشکل فنی نداشتند.

نژادی: به نظر من تصمیم های مدیر یک شرکت هم نقش مهمی دارد. مدیر معمولاً تصمیمی می گیرد که ممکن است فلسفه این تصمیم بر کارمندان معلوم نباشد، ولی آن ها باید تابع تصمیم مدیر باشند؛ بگذریم.

موسسه فرهنگی سینا با هدف ارائه خدمات اینترنت به مشتریان سینا در اواخر سال ۱۳۷۸ تاسیس شد. در کنار هدف اصلی، نرم افزارهای زرنگار تحت ویندوز و کنترل پروژه و مانند آن ها نیز طراحی و عرضه شد.

در سال های اوج زرنگار، ویندوز ۹۵ در حال قبضه رایانه های رومیزی بود، اگر بنا بود که زرنگار تحت ویندوز نوشته شود، هیچ قسمتی از کدهای موجود قابل استفاده نبود؛ یعنی برنامه باید بازنویسی می شد. پیچیدگی این برنامه هم خیلی بیش از زرنگار تحت داس می شد؛ به عنوان مثل شما «رنگ» رادر نظر بگیرید، زرنگار تحت داس امکان استفاده از رنگ را نداشت، اما تحت ویندوز شما الزماً باید وارد این مقوله می شدید که تبعات و مقتضیات زیادی هم دارد. واقعا نمی شد زرنگار تحت داس را با همان کیفیت و امکانات تحت ویندوز عرضه

کرد، زیرا توقع کاربران با دیدن نرم افزارهای جدید (مثل Word که هر دو سه سال نسخه جدید آن عرضه می شود) بالا و بالاتر می رفت؛ در عین حال سهولت کاربرد و محیط زرنگار باید حفظ می شد، زیرا کاربران به سبک زرنگار خو کرده بودند. کاربران زرنگار به راحتی نمی توانند با Word کار کنند. ارتباط با برنامه های دیگر هم از مشکلات پیش رو بود، زرنگار تحت ویندوز باید فایل می ساخت که با برنامه های مرتبط معتبر قابل تبادل باشد.

یک نکته دیگر را هم باید در نظر داشت؛ ویندوز نسبت به داس خیلی پیچیده تر شده است. زمان داس تسلط به سیستم عامل خیلی آسان تر از حالا بود، الان شاخ و برگ و متعلقات ویندوز آن قدر زیاد شده که کمتر کسی می تواند به برنامه نویسی آن کاملاً مسلط شود. خلاصه بعد از یک بررسی طولانی به این نتیجه رسیدیم که کار را باید بر Word بنا کرد. نتیجه این شد که زرنگار تحت ویندوز روی برنامه Word سوار شد. برای ساختن این برنامه حتی در بنیان و اساس Word تغییراتی دادیم، به همین علت زمانی که سند های این برنامه رادر Word باز می کنید، Word قادر به نمایش کامل آن ها نیست، اما زرنگار به راحتی فایل های Word را می خواند. مبنای کار ما هم برنامه Word نسخه ۹۷ بوده است. با این کار قانون حق طبع را هم زیر پا نگذاشتیم، ما یک برنامه الحاقی برای Word مایکروسافت ساخته ایم و بنابراین برنامه ما می تواند در خارج از کشور هم عرضه شود.

نسخه اول زرنگار تحت ویندوز در سال ۱۳۷۹ عرضه شد، برای استفاده از آن نیز باید ابتدا Word را روی دستگاه داشتید و بعد آن را نصب می کردید. این نسخه قدرت و امکانات کمتری از زرنگار داشت. در سال ۱۳۸۰ نسخه دوم آن عرضه شد که تقریباً امکاناتی مشابه با زرنگار داشت. یک سال و نیم بعد، نسخه «زرنگار تحت ویندوز» ارائه شد. این نرم افزار امکاناتی به کاربران می دهد که هیچ نرم افزار دیگری نداده است. کاربران ابتدا با آن به دیده شک برخورد می کردند، اما به مرور زمان استقبال بهتر و بهتر شد. اکنون مجلات، نشرها و وزارتخانه هایی هستند که از این برنامه استفاده می کنند. در حال حاضر سعی داریم با اطلاع رسانی این برنامه را بهتر به مخاطبانش معرفی کنیم. تا کنون محدودیت نیرو مانع از آن شده که بتوانیم کار تبلیغاتی مناسبی انجام دهیم، زیرا تمام هم و غم ما معطوف به برنامه نویسی بوده است.

اقتصاد نرم افزار طی این سال ها خیلی فرق کرده است؛ در نظر بگیرید که در سال ۱۳۷۰ قیمت زرنگار ۱۲۰ هزار تومان بود، الان هم نرم افزارهای نشر فارسی کم و بیش همین قیمت را دارند، اما ارزش پول طی این سال ها خیلی تفاوت کرده است. بنابر این با شرایط اقتصادی فعلی نمی توان بالندگی مالی خاصی را در کسب و کار تولید نرم افزار در نظر داشت، حتی شاید به سختی هزینه تولید یک نرم افزار جبران شود. بنابراین شما باید هزینه تولید را پایین بیاورید، و این امر در تولید نقصان ایجاد می کند؛ این چرخه همچنان ادامه پیدا می کند تا روزی که مناسبات تغییر کند.